

Løgnedetektorer ikke gode nok

Af: Steen Bruun Jensen, Magasinet Humaniora
13. januar 2010 kl. 11:15

En troværdig løgnedetektor lader stadig vente på sig, konkluderer en dansk ph.d.-afhandling.

For et års tid siden kørte det meget omdiskuterede program 'Sandhedens time' på TV3 med Lars Hjørtshøj som vært, hvor programmets deltagere skulle svare på en række grænseoverskridende spørgsmål. Hvis de svarede sandt hele vejen igennem, kunne de forlade programmet med en større pengepræmie.

Hvorvidt svarene var rigtige og forkerte blev afgjort af en løgnedetektor, der i programmets logik aldrig tog fejl.

Løgnedetektoren var en såkaldt polygraf, og i virkelighedens verden er dens troværdighed noget mere tvivlsom og i hvert fald videnskabeligt udokumenteret. Hvordan mennesker bedrager, og hvordan bedrag kan opdages, har længe optaget både forskere, politi og almindelige mennesker.

Til den første kategori hører Kamila Ewa Sip, der dette efterår forsvarede sin ph.d.-afhandling »Neuroimaging of deception in social interaction and lie-detection«. Heri undersøger hun, om neuroafbildningsteknikkerne på nuværende tidspunkt er pålidelige nok til at blive brugt på det kriminaltekniske felt.

Hvor polygrafen 'virker' ved at afsløre tegn på følelsesmæssig og fysiologisk ophidselse, måler neuroafbildningsteknikkerne niveauet af blodets iltning i hjernens regioner, som influeres forskelligt i forhold til den neurale aktivitet, der foregår. Selvom forsøg har vist, at falske udsagn kan medføre øget aktivitet i visse dele af hjernen, er neuroafbildningsteknikken stadig ikke en stensikker løgnedetektor, mener Kamila Ewa Sip:

»Hovedkonklusionen i min afhandling er, at bedrag er et socialt fænomen, som ikke kan betragtes isoleret. Det er helt usandsynligt, at alle former for bedrag kan lokaliseres til et enkelt sted i hjernen, som man kan måle på,« siger hun.

Afhængig af kontekst

Det er meget vanskeligt at give en entydig definition på, hvad en løgn er. Almindeligvis forstås en løgn som det at fortælle en usandhed, men en sådan definition er ikke særlig anvendelig i det virkelige liv:

»Det er ikke alt bedrageri, der handler om, at man lyver. Vi kan også godt være bedrageriske ved at fortælle sandheden,« siger Kamila Ewa Sip, der blandt andet har studeret terningspillet Mejer, hvori deltagerne ikke bare lyver, men også forsøger at få modstanderne til at tro, at de lyver, selv når de taler

sandt.

»Bedrag handler blandt andet om hensigter og forventninger. Og derfor er det ikke helt let at skelne løgn fra sandhed. Der er intet sprogligt, fysiologisk eller neuralt, der er enestående for bedrag, så der er ingen facitliste, der objektivt kan afgøre, hvad der er sandhed eller løgn. Generelt er der visse sproglige og ikke-sproglige vink, som kan bruges som tegn på muligt bedrag, men folk er til daglig forudindtaget og støtter sig til stereotype forestillinger om, hvad der er tegn på bedrag, og fejlbedømmer ofte opførsel på baggrund af falske forventninger til, hvad bedrag er, eller hvordan en løgn tager sig ud,« siger hun.

Samme fejlbedømmelser gør sig gældende for både polygrafen og neuroafbildningen som løgnedetektorer:

»Polygrafen afslører egentlig ikke løgne, men blot perifere ophidselser i sammenhæng med specifikke reaktioner. Men det behøver ikke at være tegn på skyldfølelse. De observerede fysiologiske reaktioner kan have mange forskellige oprindelser. Hvis folk er bange for at blive fejlagtigt beskyldt for at have begået en forbrydelse, vil deres fysiologiske reaktioner manifestere sig som udtryk for dårlig samvittighed, men det gør dem ikke skyldige. Den fysiologiske reaktion, der registreres under afhøringerne, kan være udtryk for nervøsitet eller frygt og ikke nødvendigvis skyld,« siger hun.

Råder til forsigtighed

»For neuroafbildningens vedkommende er svagheden blandt andet, at iltningen af blodet også har med ikke-neurale, kropslige ændringer at gøre, for eksempel personens åndedrætsmønster, der influerer direkte på blodiltningsniveauet og dermed også betyder noget for scanningen. Det kan neuroafbildningen ikke tage højde for,« siger hun.

Derfor konkluderer Kamila Ewa Sip, at man indtil videre ikke kan se neuroafbildning som en form for løgnedetektor:

»Jeg mener, at anvendelsen af neuroafbildning til kriminaltekniske undersøgelser ikke er mulig, og at det kræver stor forsigtighed før metoden bruges til at måle graden af sandfærdighed i retten. Så der ligger stadig en opgave i at finde en bedre og mere pålidelig løgnedetektor, der kan give mere valide bedømmelser,« siger hun.

Lavet i samarbejde med [Magasinet Humaniora](#)

URL: <http://videnskab.dk/teknologi/lognedetektorer-ikke-gode-nok>

© Ophavsretten tilhører Videnskab.dk